

Етнокультура у формуванні світогляду студента

Духовне відродження, що спостерігається нині в Україні, значно активізує суспільство до вирішення проблеми виховання молодого покоління найкращими зразками світового класичного та народного мистецтва, організовуючи таким чином гармонійну, цілісну, творчу, естетично розвинену особистість. Декоративно-прикладне мистецтво, що зберігає історичну та духовно-культурну пам'ять українського народу, є проявом його вчинків і відчуттів. Воно є тим могутнім коренем людського зростання та вдосконалення, що живить життєдайною силою минувшини наступні покоління.

Споглядання та досконале оволодіння декоративно-прикладним мистецтвом, мотивує у студентів вміння сприймати будь-яку наукову, художню інформацію через призму українознавства, трансформувати її в собі й перетворювати у надбання національного духу, культури, відстоювати свої ідеали, погляди і переконання. Саме традиції, звичаї й обряди об'єднують минуле й майбутнє народу, старші й молодші покоління, інтегрують етнічну спільність людей у високорозвинену сучасну націю. Адже традиція – це мережа зв'язків теперішнього з минулим.

Впровадження українського декоративно-прикладного мистецтва розуміється нами як один з важливих способів залучення молоді до народної спадщини, як засіб формування національної свідомості майбутніх висококваліфікованих фахівців. Наш український народ має і душу, і характер, і зовнішність. Його душа – це пісня, характер – це танок, а от зовнішність – це національний одяг. Він несе в собі національну символіку та найвиразніший знак національної культури. Український народний одяг – яскраве і неповторне культурне явище, що пройшло шлях розвитку й удосконалення протягом багатьох століть. Зберігаючи самотні ознаки різних епох, одяг є важливим джерелом інформації для вивчення етнічної історії населення, його соціальної структури, естетичних уподобань, культури.

Найприкметніша риса традиційного українського одягу – це його надзвичайна мальовничість, досконале володіння численними видами, техніками його оздоблення. Формування українського народного одягу відбувалося протягом багатьох століть. Кожна епоха накладала відбиток на традиційне вбрання. Археологічні розкопки свідчать, що український народний костюм з'явився ще в часи Київської Русі. Уже тоді чітко виявлялися регіональні відмінності в одязі. Це, перш за все, стосувалося прикрас і орнаментів на сорочках. Українська культура була різноманітною, багатобарвною і привабливою. Вишита сорочка є невід'ємним атрибутом традиційного одягу. Вона символізує щирість і довіру, душевну рівновагу та благополуччя. Цікаво, що перші вишивки на території України з'явилися ще за скіфів. Археологічні розкопки підтверджують, що знайдені на Черкащині фігурки чоловіків, створені ще у VI столітті, у своєму оздобленні мають не тільки структурні особливості українського одягу XVIII-XIX століть, а й

елементи давнього орнаменту. Про той же орнамент розповідав і арабський мандрівник у своїх описах русів, які датуються X століттям. Тому варто схилитися перед цим феноменом, що пройшов через стільки століть і повернувся до сучасних жителів нашої Неньки. Народна пам'ять зберегла чимало оповідок про те, як візерунки вишиванок допомагали козакам у походах долати ворога і переносити усілякі труднощі, боронили людей від злої і нечистої сили.

Материна ж вишита сорочка забезпечує не просто благополуччя, а благополуччя духовне, захищаючи дитину від біди [8, с. 164]. Український одяг створювався багато століть. Він відображає народні звичаї, культуру і характер народу, виражає його спосіб життя, багату та різноманітну творчість, прекрасні традиції. Від матері до дочки передавалося майстерність ткацтва, пошиття і оздоблення одягу, найгарніші вбрання надягали в особливих випадках і зберігалися довгі роки, протягом кількох поколінь. Саме так зберігалися і накопичувалися народні традиції у виготовленні та фасонах одягу, які збереглися до наших днів. Жіночий одяг складався з декількох традиційних предметів: сорочка (вишиванка, сорочка, кошуля), спідниця-понева (плахта, андарка, запаска, дерга), жилетка або корсетка, взуття - чоботи або поршні. Одяг – частина народної української душі. Велике значення має якість, походження, колір тканини, з якої виготовлений одяг, символи, зображені на ньому. До середини XIX ст. серед дівчат і молодниць дуже популярним були плахти. Крій плахт був універсальним: одним тим самим виробом могли користуватися дівчата з різними фігурами й віковим цензом. За допомогою плахти на власний смак можна було або підкреслити витонченість фігури, або приховати певні вади. У якості прикрас популярними були намиста, дукачі, коралі, гердани. Головними уборами були: очіпки, чільце, а дівчата плели віночки з квітів і прикрашали їх стрічками. У холодну погоду жінки одягали верхній одяг - юпку, свиту, кожух. Чоловіки носили сорочку-вишиванку, шаровари або штани, кожух або свиту, різні види шапок. Вишиванки становили основу українського одягу ще з давньослов'янських часів. За орнаментом вишиванок визначається приналежність одягу до конкретного регіону України. Велика різноманітність українського одягу пояснюється і регіональними відмінностями, адже в різних областях склалися свої традиції, які трохи відрізнялися одна від одної. Це помітно навіть у верхньому одязі: для жителів гірських районів досі звичний кептар - безрукавка з хутра, а для західних і північних областей більше підходить лейбик - теж безрукавка, але з сукна. Відмінною рисою українського народного костюма, особливо святкового, можна назвати яскраві фарби тканин і візерунків вишивок, якими українці багато прикрашають свій одяг, а також величезна різноманітність складних і наповнених магічним змістом орнаментів.

Майстерність українського народу проявляється і у виготовленні тканин високої якості для свого одягу. Творча фантазія українців розвивалася і збагачувалася століттями, тому зараз український костюм славиться своєю красою і неповторністю. Народний костюм, поєднуючи мистецтво узорного

ткацтва, крою та декоративного оформлення, символізує духовну культуру українців, народні традиції, звичаї та обряди. Досвід наших предків керувався не тимчасовою модою, а практичною й естетичною доцільністю, бо одягатися зі смаком було особливою принадою українських дівчат. Кожна дівчина намагалася оздобити свій одяг гарною вишивкою, окрайками, намистом, однак, як зазначав В. Скуратівський, «...завжди дотримувалися здорового глузду й етикету» [8, с. 166]. Саме українки століттями володіли таємницями краси та смаку. Якщо жінка вдягала сорочку – довгу, вишиту яскравими кольорами, затягувалася плахтою, фартухом та тканим поясом – корсетом – її фігура навіть у похилому віці була стрункою, а постава – благородною. Зазвичай для одягу жінок старшого віку характерними були неяскраві кольори аж до їхньої повної нівеляції. Ця традиція залишилася і нині. Про молоду жінку, яка вбирається у стримані кольори, зазначає О. Косміна, кажуть, що «...вона себе «зважливо» ховає». Звідси, очевидно витікає символічне кольорове навантаження сучасного «офісного» костюма з його обов'язковою сіро-чорною гамою – щоб використання яскравих кольорів не відволікало від роботи, а у випадках із жіночим вбранням – не акцентувало на сексуальності» [5, с.10]. Життя людей різних поколінь становить цікаву історичну книгу. Перегортаючи її, ми бачимо, що наше життя – це естафетний біг. Завдяки вивченню археологічних пам'яток, ми отримуємо рідкісну можливість долучитися до досвіду пращурів і, в свою чергу, зберігши його, передати наступним поколінням [2, с.54]. Усе частіше українські дизайнери звертаються до національних традицій оформлення одягу. Фольклорний стиль ХХІ ст. – це взаємозв'язок не тільки прийомів декорування одягу – оборок, вишивок - а й елементів і способів крою, форм і предметів одягу. Простота крою надає відчуття розкнутості і волі, що зближує людину з природою. Сьогодні користується популярністю запозичена з народного костюма багатопредметність одягу. Мистецтво костюма нині виходить на новий етап розвитку, що формує модерні системи культурологічних інтерпретацій. Художникамодельєри надають вітчизняній моді національних ознак, органічно вписуючись у світову моду. Український етноодяг продовжує надихати не лише вітчизняних модельєрів, а й всесвітньо відомих дизайнерів. Народні традиції формують і закріплюють у студентів думки, почуття, настрої, поведінку, ментально властиву попереднім поколінням. Вони сприяють формуванню в студентів переконань, які визначають їх способи життєдіяльності відповідно до вимог суспільства. У процесі творення виробів декоративно-прикладного мистецтва студенти вивчають зразки орнаментів, технік, особливості відображення дійсності через світогляд митця, виявляють зв'язки творів декоративно-прикладного мистецтва з символами та історією народу, досліджують спільні та відмінні риси в художньо-образній системі виробів різних регіонів України. Студенти навчаються сприймати ті відчуття, настрої, переживання та ідею, якими був перейнятий майстер, створюючи мистецькі вироби. Різноманітність робіт, тематик, сюжетів, сприяє успішному оволодінню студентами естетичним досвідом українського народу, а також творчому розумінню народного

декоративно-прикладного мистецтва. Використовуючи набуті знання на практичних заняттях, студенти закріплюють отриману інформацію про декоративно-прикладне мистецтво, набувають умінь і навичок щодо виготовлення мистецьких виробів за допомогою різних технік і технологій.

Проведення практичних занять сприяє формуванню у студентів національної свідомості, шани до минулого своєї держави та предків, умінь самостійно створювати художні композиції, розкодувати символіку орнаменту, композиції та колористики даного виробу, виготовляти власні твори так, щоб оздоблені певною технікою вироби мали відповідні ознаки твору декоративно-ужиткового мистецтва, а не були звичайним прикрашанням одноманітних побутових речей. Завдяки таким заняттям відбувається відновлення та збереження народних традицій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Давиденко В. «Рушник може бути сильнішим за атомну бомбу» / В. Давиденко // Урядовий кур'єр. – 2011. - № 15. – С.18.
2. Духовна велич України: Наук.-публіц. зб. – К.: ВЦ «Просвіта», 2004. – 248 с.
3. Лісовий В. Джерело духовного здоров'я / В. Лісовий // Наука і культура. Україна. Щорічник. – Т-во «Знання». К.: - Вип.24. – 1990. – 576 с.
4. Косміна О. Ю. Традиційне вбрання українців / О. Ю. Косміна. – К.: Балтія-Друк, 2008. – Т.1. Лісостеп. Степ. – 160 с.
5. Скуратівський В. Т. Берегиня: Художні оповіді, новели / В. Т. Скуратівський. – К.: Рад. письменник, 1998. – 278 с.
6. Степовик Д. В. Скарби України: Наук.-худ. кн. / Д. В. Степовик. – К.: Веселка, 1991. – 192 с.